

HODY S PRÁVEM V DRNHOLCI

K utváření hodové tradice v novoosídlenecké obci

Eva Večerková, *Etnografický ústav Moravského zemského muzea, Brno*

V procesu utváření hodové slavnosti v nově osídlené obci po roce 1945 sledujeme přínos tří generací, co odpovídá regionálnímu modelu tradice a co zůstává lokálním speciíkem.

Hodová slavnost v Drnholci na Mikulovsku je nejvýznamnějším projevem ve spektru novodobých lidových tradic obce a návštěva na hodech už nedává běžnému návštěvníkovi či badateli v oboru lidových obyčejů pocítit, že jde o místo nově osídlené po druhé světové válce. Sami občané Drnholce mají tuto tradici za svou, hody jsou slavností a svátečním dnem; chystají se sváteční jídla, zvou návštěvy, lidé se zúčastňují hodového dění v průběhu dne i zábavy pod *májem*, hodnotí chování své mládeže. Drnholec se přitom vyznačoval velmi různorodou skladbou osídlení, co do lokálního a etnického původu i náboženské víry lidí, kteří sem v letech 1945–1950 přicházeli a usazovali se. Nejpočetnější a kulturotvorný komponent v ní tvořily rodiny, které přišly ze Slovácka. Hodovou tradici formovaly jednotlivé generace od dnešních sedmdesátníků po dvacetileté, kteří dnes působí v občanském sdružení *Drnholecká chasa*. Utváření této tradice je i námětem našeho příspěvku.¹

Tak jako v jiných obcích na Mikulovsku i v Drnholci je pro hodovou tradici v minulém století charakteristická dvouvrstevnost co do etnicity: německá a nově vznikající česká tradice jsou od sebe odděleny druhou světovou válkou a odsunem německého obyvatelstva na základě československých dekretů z roku 1945.² Česká menšina,³ k níž patřili především zaměstnanci nadačního velkostatku⁴ a státní zaměstnanci, se neprojevovala na veřejnosti pořádkáním vlastních aktivit na bázi lidové tradice. Kromě českých rodin žili na drnholeckém velkostatku sezónní dělníci a dělnice ze Slovenska. Každý rok sem přicházeli na polní práce. Patrně jedinou významnější akci Čechů a Slováků byly *dožínky* na statku a tato tradice se přenesla do období po roce 1945.

Německý Kirchweifest na Mikulovsku a Znojemsku zapadá do typu hodů na jižní Moravě, pro něž jsou příznačné: pořadatelská úloha chasy se svými představiteli, obchůzka mládeže s muzikanty se zvaním občanů na hodové zábavy, vyhrávání význačným osobám v obci, tanec pod velkým májem včetně obřadného vítání a zavádění do tance přespolních hostů. V Drnholci, jež měl od středověku charakter městečka či tržní vsi (Marktgemeinde), se pořádaly před rokem 1938 hody (*Kiritoch*) na *dvě strany* a určujícím činitelem v tom bylo sociální postavení mládeže. Hlavní byly hody chasníků s domovským právem (zv. *Herinneren*), příslušníků selské vrstvy, v hostinci na náměstí, a chlapců bez domovského práva (zv. *Draußerer*) na jiném místě v obci, v jiném hostinci. Mládež vystupovala v dobovém svátečním oděvu, rozmarýn s pentlemi na klobouku označovaly přednostní postavení třech stárků (*Altburschen*). Ke zvláštnostem hodů drnholeckých Němců, a vůbec hodů v německých obcích na jižní Moravě, patří znaky odvedenců – praporky upevňované na máj (do roku 1918 černožluté, po něm černočervenožluté), církevní procesí na hřbitov o hodovém pondělí se vzpomínkou na zemřelé předky a vyhrávání beránka v kuželkách na zábavě za týden po hodech. Termín hodů, a mohli bychom ho zasadit až do poloviny 18. století, určoval pohyblivý svátek sv. Trojice, a byla to tedy neděle osm týdnů po Velikonocích.⁵

Drnholec byl osídlen v několika vlnách v průběhu let 1945–1950, a to obyvatelstvem z 21 tehdejších moravských okresů. Nejpočetnější složkou byly rodiny z vesnic na Uher-skohradištsku, celkem sedmdesát, menší komponent nového osídlení tvořili přistěhovalci z Hodonínska (hlavně ze Vnorov) a z Vyškovska (nejvíce z Nížkovic a Koberčic), další rodiny přišly z Kyjovska a Brněnska. Na osídlení Drnholce se dále podílely rodiny ze slovenského

1. Martinské hody s v roce 1960/61, tehdy ještě se dvěma *právy*.

2. Martinské hody v roce 1965. Někteří chlapci i dívky mají horněmčanské kroje.

3. Martinské hody v roce 1969.

Záhori, hlavně z Borského Mikuláše.⁶ Dopad velmi diferencované skladby obyvatelů na situaci v obci charakterizuje v roce 1946 kronikář Zdeněk Eibel: „*Mnohý z nových usedlíků ještě v Drnholci pevně nezakotvil, ba někteří i odcházeli z usedlostí a nalézali zaměstnání v továrnách. Nebylo ještě sousedské družnosti a spolupráce, jaká je častá v místech, kde se všichni navzájem znají. Trvalo měsíce, než se zde lidé alespoň podle jména poznali, zvýšené starosti o usedlosti nebo živnosti byly toho příčinou. Ještě léta bude trvat, než upevní se toto společenství vzájemnými svazky rodinnými.*“ Ztížená situace osadníků byla i v tom, že městečko patřilo k nejvíce poškozeným obcím na Mikulovsku – dělostřelbou a bombardováním na samém sklonku války 7. 5. 1945, když němečtí vojáci nemínili prchnout před postupujícími oddíly Rudé armády a úporně se drželi už ztracených pozic. Více než polovina staveb byla buď zničena nebo silně poškozena, a také proto bylo nové osídlení nestabilní, mnoho rodin (73) v letech 1946/47 z obce odešlo. V roce 1946 se v obci usadilo několik maďarských rodin z jižního Slovenska, které sem přišly za prací na velkostatek; jejich příslušníci tam pracovali jako zemědělní dělníci. Osídleneckou strukturu dále rozšířili reemigranti, bulharští Češi z Vojvodova v roce 1950 (22 rodin), a v pozdní vlně dosídlování v šedesátých letech přišla do Drnholce (a to už z Čech) asi desítky rodin rumunských Slováků z Banátu (Nadlak). V té době už byly vytvořeny základní sociální vazby. Málokterý z mladých občanů Drnholce dnes ví, odkud pocházeli jejich prarodiče.

Začátek hodové tradice lze datovat do padesátých let minulého století; řečeno slovy pamětníků, „*až omladina dorůstala, sem přijeli všichni s malýma dětma*“. Tehdejší drnholecká mládež se ujala pořádání slavnosti, a to, jak mnozí poznamenávají, na podnět svých rodičů. Mladí se znali ze školy, sblížovali se na půdě mládežnické a sportovní organizace. Na fotografiích z poloviny šedesátých let minulého století uvidíme v průvodu krojované hodové chasy vedle sebe Slovenky z Rumunska a z Borského Mikuláše, dvojici z rodiny českých reemigrantů z Vojvodova, mládence z rodiny rakouských Čechů aj. Asi v té době se vytvářely základní prvky hodových obyčejů a zvyklostí. Životnost tradice byla přerušena v letech 1970–1975; v té době se opravoval kulturní dům a nebylo možno pořádat zábavy v sále. V osmdesátých

a devadesátých letech minulého století jsou hody a hodové obyčeje mládeže už plně začleněny do života drnholecké obce, což lze vyčíst i ze záznamů v obecní kronice.⁷

Aktivní podíl na podobě hodů měli osídlenci ze Slovácka. S nimi se uplatnil typ, známý na střední, jižní a jihovýchodní Moravě: s tradiční úlohou chasy a jejími atributy (kroj, vonice, právo) a vystoupením na veřejnosti (obchůzka po obci, tanec a zpěv pod májem).⁸

Termín konání slavnosti byl zpočátku nepevný. V období 1952/53–1970 se podle pamětníků pořádaly v některých letech podzimní martinské hody, v některých letní, tzv. *salátové*. Martinský termín, pro něhož svědčila řada okolností⁹ se prosadil zpočátku a jak se zdá, převažoval. První zmínka v kronice z roku 1956 informuje, že „*na martinských hodech vystupovalo třicet chlapců a děvčat ve slováckých krojích*“ (tedy 15 párů). Letnímu času odpovídaly hody, které se v Horním Němčí pořádají na svátek sv. Petra a Pavla, a také tradice, žijící ve 20. století ještě obecně v povědomí venkovského obyvatelstva, podle níž se posvícenská slavnost váže k patronu kostela – a ten je v Drnholci zasvěcen sv. Trojici.¹⁰ Významnou událostí byly trojiční hody v roce 1957, kdy se slavilo dvousté výročí vysvěcení kostela. Od počátku sedmdesátých let hody natrvalo zakotvily v letním čase (poprvé jsou uváděny v kronice v roce 1974). Termín se ustálil na poslední červnovou neděli (což konvenuje se svátkem sv. Petra a Pavla), kdy dětem začínají prázdniny. Po několik posledních let mají o nedělním hodovém odpolední svůj program a uvidíme je v krojích v hodovém průvodu.¹¹ Jistě tu hrály svou úlohu i praktické motivace, např. pořádat zábavu venku pod májí, jak se to děje i v řadě obcí v okolí (Pasohlávky, Dolní Dunajovice) a letní čas je pro to vhodnější. Přesuny termínu posvícení nejsou v novoo sídleneckých obcích zvláštností.

Koncem minulého století se stala součástí hodové neděle i účast krojované mládeže na mši.¹² Oblečení do kroje je jedním ze znaků hodové chasy. Ve Vnorovech, v Hornémčči, v Kudlovicích byl kolem poloviny 20. století tradiční oděv lokálního typu běžným, živým jevem a s přesídlenci se přenesl do nového prostředí. Ještě v roce 1956 píše drnholecký kronikář: „*Část občanek chodí v tradičních slováckých krojích. U mužů tomu tak už není.*“ Pamětníci uvádějí, že si mládež zprvu vypůjčovala kroje od rodin v místě, později se pro ně jezdilo do brněnské půjčovny a jak ukazují fotografie, nebyly každý rok stejné a tak na dochovaných snímcích uvidíme mládence v součástkách kyjovského, podlužáckého či vlčnovského kroje i v kroji horněmčanském. V roce 2007 se podařilo *Drnholecké chase* zakoupit vlastní kroje pro své tradiční aktivity, zejména pro hody, což příznivě ovlivnilo estetickou stránku účinkování chasy.

Znakem *hodařů*, jak je hodová chasa nazývána – byla zprvu snítka rozmarýnu s dlouhými stuhami, v některých letech *růža* – velká ozdoba ze stuh a krajky na vestě – *lajblu* horněmčanského kroje mládenců, která se stala později jistou inspirací: od osmdesátých let je zvykem, že dívky připravují pro své partnery velkou vonici ze stuh a umělých květin. Stužky jsou hodovým atributem staršího data: mladí hodovníci si je v šedesátých letech připínali o půlnoci na předhodové zábavě v sobotu; od té chvíle byli *hodaři*.

Na hody se sejde až sedmnáct krojovaných párů (říká se jim také *krojáci*) a ani v minulosti jich nebyvalo méně než deset. Z přinesené slovácké tradice se udržela úloha dvou hlavních stárků. Před hody si mládež ze svého středu vybírá *staršího* (*hlavního*) stárka, kterému je svěřena řídicí role a jenž má patřičný respekt: stojí na čele všeho dění, zajišťuje hodové aktivity od máje po kapelu, vede průvod krojovaných *hodařů*, nosí právo a má také bdít nad chováním mládeže v průběhu zábav, které drnholecká veřejnost pečlivě posuzuje. Dělí se o tyto povinnosti s *mladším stárkem*.

Hlavní událostí hodové soboty je obchůzka chasy po městečku se zvaním na hodové zábavy. Doprovázená kapelou¹³ prochází ulicemi, u domů muzikanti vyhrávají a mládež zavdává vínem z hodových láhví (*butylek*) ozdobených pentlemi, pívá a tancuje s domácími,¹⁴ lidé vynesou ven občerstvení. Dochází k bezprostřednímu kontaktu skupiny obřadníků s občany, kteří se tak zapojují do dění. Je zvykem vyložit občerstvení pro chasu venku na stolek. Obcházení pokračuje ještě v neděli dopoledne po zbývajících čtvrtích městyse.

Dnes se hodová chasa sejde na hřišti, odkud se společně vypraví na obchůzku. Zanikla zastavení u domů stárků, jak to bylo zvykem v generaci *hodařů* šedesátých let – tehdy i s veršovanými promluvami obou stárků před domy jejich partnerek, obyčej vázaný na hodovou tradici uherskohradišského Dolňácka. Asi v té době se už stavěly májky starší a mladší stárce před domy. Od konce osmdesátých let minulého století se obyčej rozšířil na všechna krojovaná děvčata, jimž staví májky chlapci před dům v pátek před hody. Nejstarší stárce navíc zavěsí na stromek věnec. V generaci hodové chasy osmdesátých let bylo zvykem, že mladí chodili zvat občany týden před slavností s pozvánkami, ovšem bez krojů, v běžném civilním oblečení; peněžní dary využili na zajištění muzik, máje, vina aj. potřeb.

K chase patří *sklepníci* (z původního počtu dvou se rozrostli na čtyři) v tradici určeném ustrojení, k němuž patří volné bílé kalhoty a modrá zástěra a svěřená péče o ozdobený demižon s vínem na vozíku; hlavní z nich má na starosti peněžní příspěvky od občanů. V hodové slavnosti se objevují v sedmdesátých letech.

Asi od počátku let šedesátých se natrvalo uchytilo v hodové slavnosti *právo*, znak stárka a hodové chasy a s ním spojené zvyklosti. Původ má ve zvyku iniciovaném osídlenci

4. Májka pro stárku před jejím domem. Foto E. Večerková, 2007.

5. Chasa před domem stárky. Foto E. Večerková, 2007.

6. Tanec staršího stárka s partnerkou a s *právem*.
Foto E. Večerková, 2007.

z obcí kolem Uherského Hradiště. Podle pamětníků vzniklo první *právo*, resp. obě práva, pro staršího a mladšího stárka, v rodině pocházející z Babic u Uherského Hradiště.¹⁵ Zprvu byla základem šavle, jedna nazdobená umělými kvítky a krušpánkem, druhá bohatě našasenou baňatou sukýnkou. Z nich přetrval jen jeden právní artefakt, který o pár let později, v roce 1966, dostal trvalou formu: tvoří ho kovový košík jako základní konstrukt, na který starší stárka s pomocí ostatních děvčat upevňuje zelený krušpánek, umělé květy (bílé tvoří na vrcholku věneček), pentle. *Právo* má v drnholeckých hodech, dá se říci, mimořádný význam. Pro chasu znamená *držet hody*, tedy oprávnění organizovat a zajišťovat vše kolem slavnosti: je symbolicky vyjádřeno v jablku, které starosta obce napichne na špičku *práva*, když se s ním chasa u něho při obchůzce zastaví. Stárci si je pak musí bedlivě hlídat, ztráta by pro ně znamenala i ztrátu oprávnění hody pořádat. A bývá to starost nemalá. Někdy si proto stárci zavěsili *právo* na máj.

Druhý zvyk, který se rozvinul s *právem*, je zařazen do dění v závěru druhého hodo-

7. Chasa před domem s připraveným a vystaveným občerstvením. Foto E. Večerková, 2007.

vého dne, kdy se *právo draží*, zvyk sahající také k stárkům a stárkám let šedesátých. Získá je na hodové zábavě účastník z řad ženatých či vdaných, který nabídne nejvíce vína.¹⁶ Na dražbu navazuje žertovné předávání součástek kroje – atributu hodové chasy – přítomným ženám a mužům: dívky odvážou zástěry, chlapi svléknou kordulky, a „ženáčci“ pak jako „stárci“ tancují sólo.

Máj v drnholeckých hodech nechybí, i když v tradici osídlenců z uherskohradištského Dolňácka ani z Vnorov to ve zvyku v jejich domovských obcích nebylo. Zdá se, že se hodový zvyk propojil s jarním, jarní máje se stavěly v obci i ve statku, slavnost *kácení máje* uspořádal místní *Sokol* už v roce 1950. O martinských hodech se malá májka stavěla v sále, kde se soustřeďovaly tance a všechny zábavy, velká venku příležitostně. Zvyk hodové máje se ustálil napevno až v letním termínu, kdy se hodová zábava pod májem přenesla trvale na hřiště místního fotbalového oddílu. Pro strom jezdí chasa do lesů v okolí. Zdobí se papírovými fábory a je zvykem na zelený vršek zavěsit láhev s vínem a pod něj věnec z chvojí. Pod májí chasa tancuje kolové i sólové tance (chlapi *verbuňky*), zpívá v kole. Krojované dvojice po tradičním způsobu zavádějí do tance přítomné diváky a zavdávají vínem. Menší májka se staví v sále kulturního domu, kde se v neděli večer pokračuje hodovou zábavou. Mladí se na hody připravují, učí se zpívat lidové písně, „trénují“ tanec.¹⁷

Ve formování hodové tradice v místě s tak komplikovanou osídleneckou skladbou byl určujícím momentem vliv a přínos přistěhovalců ze Slovácka, který vytvořil základ hodové slavnosti (*právo*, chasa jako nositel hodových obyčejů se stárky, kroj, písňový repertoár). Na ně navazovaly další variabilní prvky, ať už z přineseného fondu či s postupem času přijímané odjinud, zvenku, z účasti mládeže na hodech v okolních obcích aj. Některé zanikly, jiné se s postupem času připojovaly ke konstantnímu jádru. Docházelo k procesu výběru, co přijaly jednotlivé generace nositelů hodových obyčejů za užitečné, potřebné, vhodné a třeba i pěkné. V posledních letech lze sledovat úsilí o pěstování hodové tradice jako lokálního znaku obce, které je smyslem a cílem aktivit nově vzniklého občanského sdružení *Drnholecká chasa*,¹⁸ pořadatele hodové slavnosti. Proces formování tradice v novosídleneckém společenství nese na jedné straně specifické, individuální rysy, podle skladby obyvatelstva té které obce, na druhé do něho vstupují prvky nadlokálního dosahu. Příklad Drnholce a dalších obcí (Pasohlávky, Dolní Dunajovice), o nichž bylo psáno na jiných místech, ukazuje na proces vyrovnávání se starousedlickým obcím s kontinuální lokální tradicí, individuální, specifické lokální prvky přetrvávají.

Autorka děkuje Mgr. J. Janečkovi a Mgr. J. Palíkové za zprostředkování pramenného materiálu a pomoc při terénním výzkumu.

Príspevek vznikl na podkladě institucionálního záměru Moravského zemského muzea „Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě a idea českého národa ve středoevropském kontextu“ č. MK00009486202.

Poznámky:

- 1 Vycházíme z výzkumů realizovaných v letech 1974 a 1982 a návratně 2007–2008.
- 2 Německy mluvící lidé sem přišli ve 13. století a podle urbáře z roku 1414 sestávalo městečko ze dvou částí, české (*Behemndrum*) a německé (*Deutschndrum*). Srv. *Drnholec*. In: Břeclavsko. Vlastivěda moravská. Musejní spolek v Brně a Okresní archiv v Mikulově 1969, s. 401.
- 3 Při sčítání lidu v roce 1930 žilo v Drnholci 2 573 Němců a 232 Čechů.
- 4 Pův. Nadační velkostatek Tereziánské akademie ve Vídeňském Novém Městě převzal po roce 1918 československý stát; dál existoval jako Nadační velkostatek ministerstva školství, výtěžek ze statku měl sloužit k podpoře nemajetných studentů. Za první republiky sem byli povoláni Češi jako posila pohraničí. Pro české děti byla v roce 1923 postavena škola.
- 5 K tomu více Johann Kreißl, *Der Kiritoch*. In: Geschichte der Marktgemeinde Dürnholz. Zweiter Teil. Arbeitskreis Dürnholz 1970, s. 66–71.

- 6 Podrobně Jaroslav Školl, *Vývoj obyvatelstva okresu Břeclav letech 1938–1947*. In: Jižní Morava, 6 (1970) 43–44. K historii obce Jiří Janeček, *Z historie škol na Drnholecku*. OÚ Drnholec 2004, s. 7–10.
- 7 Záznam z roku 1994: „Pořadatelem byla TJ Dynamo, 13 krojovaných dvojic, hrála Hlohovčanka. V sobotu účast velká, přes 800 lidí na hřišti, přítomno i hodně hostů z Rakouska a Německa.“ Záznam 2001: „Hody zahájeny průvodem 18 krojovaných párů po Drnholci v 11 hodin, taneční zábava venku na hřišti TJ Dynamo, hrála Šardičanka, účast asi 700 lidí, bohaté občerstvení, kolotoče. Velmi pěkná akce.“
- 8 S osídlení se dostávaly na veřejnost i jiné obyčeje, např. *fašanky* s občůzkou masek z iniciativy Horněmčanů, zatímco *pochovávaní basy* se ujímali přistěhovalci z Nížkovic a Kobeřic a krátce uplatnili i v jejich původním domově oblíbené *válení na dyně*, stavěly se jarní máje ve statku (už podle předválečného zvyku), velká máje na náměstí, májky stavěli chlapci děvčatům. Trvalou složkou společenského života se staly *šibřinky*.
- 9 Podle některých pamětníků si mládež vzala vzor ze sousední obce Brod nad Dyjí, osídlené rovněž převážně rodinami ze Slovácka. Termín ovlivnili zřejmě i Vnorované, kteří slavili ve své domovské obci hody na podzim, na sv. Alžbětu. Martinský termín mohl mít i jistou oporu ve faktu, že sv. Martinu byl zasvěcen první gotický kostel v Drnholci, připomínaný už v roce 1237. V letech 1750–1757 byl postaven nový ve stylu vrcholného baroka, zasvěcený Sv. Trojici.
- 10 „Myslím, že tu dřív byly martinské (hody), ale mají byt na Trojici, protože kostel je na Trojici. Tak jak to bývalo v Hluku a tam. J. H., 1910, ze Suchova.
- 11 Svátek Sv. Trojice je pohyblivý, odvozuje se od Velikonoc a tak nezřídka padl do května, do školní výuky, kdy se středoškolská mládež nemohla věnovat přípravě hodů.
- 12 Nebylo to dříve pravidlem zejména u martinských hodů. Negativně působil autoritativní režim v období tzv. reálného socialismu, ale byla tu i další okolnost, nejednotnost obyvatelstva Drnholce po stránce náboženského vyznání, např. bulharští Češi byli příslušníky metodistické a baptistické církve, modlitebna pro ně byla postavena v roce 1952.
- 13 Na hody se zvou vyhlášené kapely ze Slovácka *Nivničanka*, *Boršičanka*, *Mistříňanka* aj.; zpočátku, někdy v letech padesátých a šedesátých hrávala i na hodech místní muzika.
- 14 Pisňový repertoár obsahuje slovácké a slovenské písně, k oblíbeným hodařským patří: *V Mistříně na dolině*, *Něbola som veselá od soboty večera*, *Veselá je dědina*, *Breclavská kasárna malovaná*, *Pálavské vršky už sa běljajú*, *Drnholecká chasa roste pěkně nahoru* aj.
- 15 „Právo jsem jim dělala asi před dvaceti lety, tak jak u nás na Hradištsku. Oni nevěděli, co s tím, musela jsem jim to ukázat a vysvětlit ten zvyk. Asi dvakrát jsem jim to dělala. U nás byly ty práva dvě, jedno jako panenka, druhé úzké, obě na šavli. Já jsem jim ukázala i to druhé, ale oni mají dnes jen jedno. Ladka Vaverková, děvčica byla stárků, tatínek pocházel z Kudlovic, došla za mnú, abych jim poradila, jak dělat právo. Viděla to z domu, když byla na návštěvě v Kudlovicích. Líbilo se to.“ – Vyprávění L. A. (*1923) z Babic, 1982.
- 16 Tak v roce 2007 na nedělní zábavě prodali stárci „ženáčům“ právo za 401 vína.
- 17 Těchto schůzek se někdy zúčastňují rodiče (dřívějších stárků), říká se tomu *secvičné*.
- 18 Kromě hodů udržují velikonoční mrskut: chodí v krojích s velikým karabáčem, na který jim dívky uvazují stužky, v domech jsou hoštěni. V příštím roce (2009) připravují krojový ples. Má 40 členů, věkový průměr 22 let. Sdružuje mladé občany Drnholce ve věku od 16 do 25 let.

Prameny a literatura:

Kroniky městyse Drnholce 1945–2007.

Fotodokumentace hodů z padesátých a šedesátých ke 20. století.

T a r c a l o v á, L.: *Tradiční hodová občůzka s právem v obcích na Uherskohradištsku*. Slovácko, r. 49 (2007), 29–60.

V e č e r k o v á, E.: *Hodové slavnosti v jihomoravském pohraničí*. Časopis Moravského muzea, 66 (1981)183–200.

V e č e r k o v á, E.: *O masopustních, hodových a jiných obyčejích v nově osídlené obci Pasohlávky*. In: Jižní Morava. Vlastivědný sborník, r. 40 (2004), sv. 43, s. 347–354.

PhDr. Eva Večerková, CSc. (n. 1945), vědecká pracovnice Etnografického ústavu Moravského zemského muzea v Brně. Ve svém oboru se zaměřuje hlavně na obřadní kulturu.

The Feast with a Standard in Drnholec. Towards the Formation of Feast Tradition in a Newly Settled Community

Abstract

In the first part of the study, the author deals with the new settlement of Drnholec after 1945. The structure of the new settlers was varied both in terms of geographic and ethnic origins (Czechs, Slovaks, Hungarians, re-emigrees from Bulgaria and Romania) as well as of imported patterns of ethno-cultural traditions. A major group of new settlers was formed by the families coming from the Moravian Slovakia (especially from the villages around Uherské Hradiště and Veselí nad Moravou). Following the deportation of the German population which took place in 1945 and 1946 based on the Czechoslovak decrees from 1945, the old layer of feast tradition (Kirchweihfest, Kiritoch) had disappeared.

In the next part, the author deals with the individual feast manifestations that make up the current feast festivity. The discussed aspects include feast dates, feast *chasa* (i.e. the unmarried youth) and their attributes (folk costumes, flower arrangements on boys' vests, *právo* or the standard – a metal construction decorated with artificial flowers and greenery), feast Maypole and feast rounds during which the *chasa* (also called *hodaři* or feasters) invites citizens to the feast events and engages in immediate contact with them (playing music to house inhabitants, toasting with wine, serving food).

The basic and most stable features of the feast tradition are centered around the *právo*, to which the Mayor attaches an apple (i.e. a symbolic sign that he permits the feast festivities).

The decisive element for this was the tradition of the immigrants from the Moravian Slovakia region, which laid the foundation to the new feast festivity (*právo*, *chasa* with its representatives as the perpetuators of the feast traditions, costumes, song repertoire). This base was elaborated by other variables, either from the traditions of other groups, or introduced from the outside over time, such as by the participation of the local youth in the feast festivities of close-by villages etc. Some of those elaborations disappeared, while others mingled with the steady core of the tradition. A process of selection determined what was considered by individual generations of “feasters” useful, needed, suitable or interesting.

In the most recent years, we can discern an effort to promote the feast tradition as the local sign of the village. This is the goal behind the activities of the newly formed civic society *Drnholecká chasa*, the organizer of the feast festivity. The example of Drnholec as well as other villages (Pasohlávky) shows the process of coming to terms with continued local traditions.

Kirmesfest mit Rechtszeichen in Drnholec. Zur Entwicklung der Kirmesstradition in einer neu besiedelten Gemeinde

Zusammenfassung

Im ersten Teil der Studie richtet die Autorin Aufmerksamkeit auf die neue Besiedlung in Drnholec nach 1945. Die Struktur der eingewanderten Bevölkerung war sehr vielfältig, was ihre ethnische und lokale Herkunft (Tschechen, Slowaken, Ungarn, Remigranten aus Bulgarien und Rumänien) betrifft. Die Vorbilder der ethno-kulturellen Traditionen, die die Einwanderer mitbrachten, waren unterschiedlich. Eine starke Komponente der neuen Besiedlung bildeten Familien aus der Mährischen Slowakei, vor allem aus der Umgebung von Uherské Hradiště und von Veselí nad Moravou. Mit der Aussiedlung der deutschen Bevölkerung in den Jahren 1945–1946 laut der tschechoslowakischen Dekrete, die 1945 erlassen wurden, erlosch die ältere Stufe der Kirmesstradition (Kirchweihfest, Kiritoch).

Im weiteren Teil des Beitrags befasst sich die Autorin mit einzelnen Bräuchen, die für das aktuelle Kirmesfest kennzeichnend sind. Sie berichtet über Kirmesstermine, Kirmesjugend und ihre Attribute (Trachten, Duftsträußchen als Schmuck an der Jungenweste, *Rechtszeichen* – eine mit Kunstblumen und grünen Zweigen geschmückte Metallkonstruktion), Kirmesbaum und Kirmesumgang, bei dem die Kirmesjugend (Kirmesveranstalter) zur Kirmesfeier einlädt, wobei sie im unmittelbaren Kontakt mit den Dorfbewohnern steht (Musizieren, Anstoßen mit Wein, Bewirtung). Als wesentliche und stabile Elemente der Kirmesstradition haben sich besonders das *Rechtszeichen*, auf das der Bürgermeister einen Apfel aufsetzt (symbolisch als Erlaubnis zum Kirmesfest), und weitere mit diesem Artefakt verbundene Bräuche (z. B. *Versteigerung des Rechts* am Tanzabend) entwickelt.

Das bestimmende Moment stellte die Tradition der mährisch-slowakischen Einwanderer dar, die von

grundlegender Bedeutung für das Kirmesfest war: Rechtszeichen, Kirmesjugend als Träger des Brauchtums, Trachten, Liederrepertoire. Daran schlossen weitere variable Elemente an – ob aus dem mitgebrachten Reservoir stammend oder von außen übernommen, z. B. durch die Teilnahme am Kirmesfest in umliegenden Dörfern u. ä. Einige davon sind erloschen, andere traten mit der Zeit dem festen Brauchtumskern bei. Durch einen Auswahlprozess sind diejenigen Bräuche erhalten geblieben, die ihre Träger für nützlich, erforderlich, geeignet und interessant hielten. In den letzten Jahren bemüht man sich, das Pflegen der Kirmesstradition als dorftypisches Zeichen wahrzunehmen, was auch Sinn und Ziel von Aktivitäten des neu entstandenen Bürgervereins „Drnholecká chasa“, Veranstalters des Kirmesfestes, ist. Das Beispiel von Drnholec und weiteren Gemeinden (Pasohlávky) bezeugt die Bemühung, den Alteingesessenen, die ihre kontinuierlichen lokale Tradition haben, ebenbürtig zu werden.